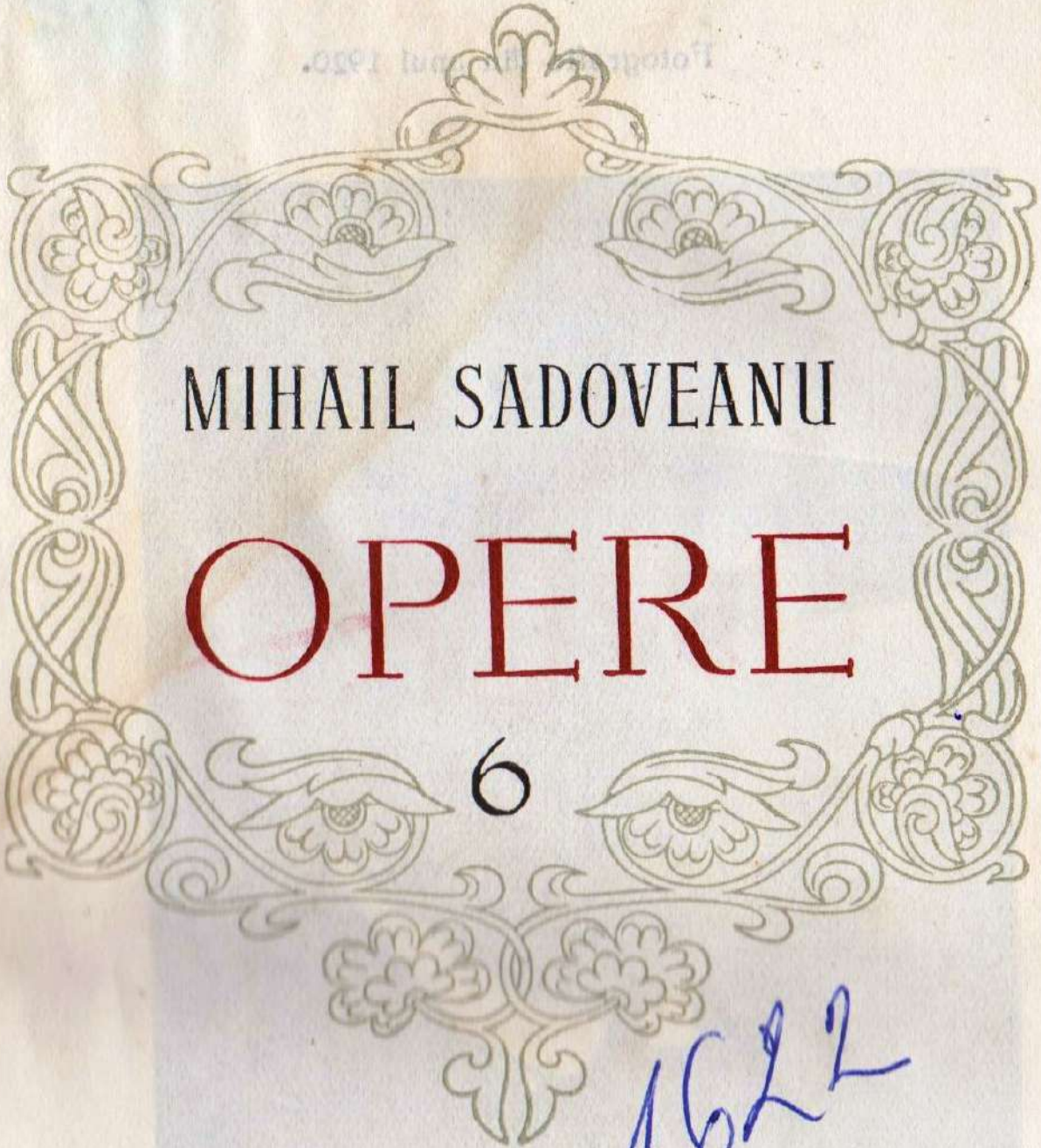

1950

MIHAIL SADOVEANU

OPERE

6

1622

REGIUNEA DOBROGIA
Raionul Tulcea
BIBLIOTECA COMUNALA
SANTU GHEORGHE

PRIVELISTI DOBROGENE *
FOI DE TOAMNA * FRUNZE-N
FURTUNA * UMBRE

✓

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

437

LA SF. GHEORGHE

Spre sară, deodată zarea se limpezește, undulațiile pământului scad, se întind parcă într-un lăcuț, ca și nemărginirea de apă spre care grăbește vaporul. Vântul aduce din când în când, ușor, mireasma sărată a mării.

În urmă, la asfințit, stăruiește mult pe cer floarea enormă a amurgului. Apoi coastele Dunărei se îngroapă treptat în umbră, luncile dispar în noapte. Păsări nelămurite se strecoară pe sus; după aceea nici punctele lor mișcătoare nu se mai văd.

Mergem mult așa în freamătul grăbit al vaporului; am simțirea că noaptea întreagă din juru-ne e o apă, prin care plutim, pe care o străbatem, spre necunoscut.

Intr-un târziu, lumini se arată, răzlețe, ca niște ochi triști ai singurătății.

— Ne apropiem de Sfântul Gheorghe... zise gazda noastră. E frumoasă și plină Dunărea aici, adăogi el, dar vapoarele nu pot trece dincolo, în larg; la revărsare s-au adunat zăgazuri de năsip. Iată și farul...

Undeva, în adâncimea umbrei, farul mișcător își arăta și își stîngea lumina.

Fuga vaporului slăbește; undele fierb învăluindu-se. Sirena izbucnește. Totdeauna țipătul vapoarelor, noaptea, are ceva straniu, ceva din chemarea unei ființi necunoscute în prada unei dureri, în zbuciumul morții, la marginea unei prăpăstii.

Dar luminile cresc și se apropie. Parcă umblă și facle la mal. O clădire mare, o cherhana, parcă a venit anume acolo, de undeva, ca să ne aștepte; umbre se mișcă prin noapte. Cineva strigă de pe vapor un nume, întreabă ceva; un glas răspunde răsunător de la mal. Vaporul manevrează, se apropie; glasurile marinarilor se învăluie o clipă; aud strigăte de comandă, în malteza tuturor corăbierilor: Mola! vira! banda! Apoi cu zgomot de lanțuri ancora cade în fundul Dunărei.

Pe puntea aruncată în grabă, cei de pe țărm se reped pe vapor. Aud schimb de vorbe. Au fost vestiți de sosirea noastră; au pregătit borșul de pește, un borș cu nume mare, așa cum numai aici, în Buhaz, se poate minca. Trebuie însă să mai așteptăm puțin.

Prietinul și gazda noastră a lipsit puțin, a aflat vești, a adus vești în orașul singuratic, ș-acuma se întoarce în salonul puternic luminat.

— Dumneavoastră nu vi se pare nimic curios... zise el. Auziți vorbindu-se aici românește și vi se pare firesc. Cu toate acestea de tare puțină vreme sună ș-aici limba cea dulce ca un fagure de miere.

— Bine, dar sintem stăpîni pe gurile Dunărei de la 77.

— Firește, am fost stăpîni cu numele. Ca să fie al tău un colț de pămînt, trebuie să-l umpli cu ceva, cu puterea ta, cu bunătățile tale. Multă vreme țara noastră nu a ajuns să se prelungească pînă aici, nici prin puterea, nici prin binefacerile ei... Și-acest țărm

singuratic a rămas străin. Rușii l-au bîntuit, s-au simțit totdeauna ca la ei acasă. Cîțiva străini, speculatori mari de pește și de oameni, erau stăpîni absoluți aici. Stăpînirea noastră aici era ca cea ce nu-i; ei n-aveau nici un interes ca s-o întroneze. Au făcut tot răul pe care l-au putut face, tirani fără lege și fără naționalitate... Au speculat pe pescarii sălbatici ca pe niște robi, îi duceau în sfîrcul biciului după bunul plac și-i abrutizau cu rachiu...

*

Prietinul nostru era un om, ale cărui simțiri izbucneau totdeauna în vorbe puternice și colorate; era un om care avea mult la inimă prefacerea ținuturilor sălbaticice pe care le străbătusem. De și borșul, făcut după tainice și sublime rețete, nu întîrzie; de și tot ceea ce urmă după borș era menit să aducă cea mai aleasă voie bună și cea mai binefăcătoare uitare, gazda noastră nu putu să uite istoria simplă și destul de tristă a așezării aceleia la mare numită Sfîntul Gheorghe.

Ne spuse foarte multe lucruri interesante despre vechiul Caterleț, despre oameni care se duseseră după multe ticăloșii, ori după multe suferinți, acolo unde ne ducem cu toții; ne spuse și despre cei care trăiau lucruri ca acelea pe care numai prin cărți le cetești.

— Este aici, trăiește și se bucură de sănătate, ne zise el într-un tîrziu, un oarecare Iani Milano. E cetățean al nostru. O stradă a tîrgului poartă numele lui. E un bătrîn alb, frumos; pare liniștit și senin; acuma aproape s-a retras din afaceri, și-l vezi plimbîndu-se la soare, cu mîinile la spate, gîndindu-se la ceva, poate la ceva cuvios, la o binefacere, la nemurirea sufletului... Numele lui poate vă va aminti de o

nuvelă a unui povestitor al nostru, care a scris lucruri din viața pescarilor dobrogeni. Se vorbește în povestirea aceea despre un flăcău voinic și tânăr, pe care-l chiamă Spirca, se vorbește despre o dragoste poate, despre năcazuri și dureri și despre un mare ticălos... Ticălosul acela, domnilor, e Iani Milano. Cît a exploatat el pe oameni, cum i-a apăsât și și-a bătut joc de ei numai unul Dumnezeu știe! Și Spirca, suflet liber, a încercat să se ridice împotriva obijduitorului, dar ghiara grozavă a stăpînului s-a abătut asupra lui și l-a zdrobit. Intr-o sară au plecat bărcile pescărești, a plecat și Spirca, s-a cufundat în întunecimile bălților. A vuit înăbușit undeva un foc de pușcă?... A lucit o clipă la soare un cuțit? Nimeni nu știe. Spirca nu s-a mai întors. Gîngăniile i-au mîncat trupul în nomolul bălții. Acesta era un mijloc al lui Iani ca să scape de toți acei care nu se împăcau cu starea de lucruri, iar pe ceilalți îi mîna cum îi plăcea, între crîsmă și între baltă, și munca lor amară o prefăcea în aur bun. El a fost stăpînul locurilor acestora, și și-a bătut multă vreme joc de administrația noastră. Abia tîrziu l-au demolit unii. Iar vălul care acopere trecutul nu l-au ridicat. S-au petrecut fapte mișelești, dar pare că s-au petrecut departe, într-o țară, dincolo de ocean, în vremuri vechi. Cu toate acestea Iani Milano trăiește între noi. Din aceste puține spuse, puteți înțelege ce a fost aici mai demult. Fiecare colț de pămînt își are tragediile lui...

Multă vreme, pînă într-un tîrziu, prietinel nostru a vorbit. La sălbătăciile omenești, a adăogit lucruri curioase din obiceiurile acelor locuri, observații asupra naturii, asupra fenomenelor nesfîrșit de variate ale vieții în bălți. Apoi, tîrziu tare, cu toții simțirăm nevoia de aer mult, liber, și de liniște.

Ieșirăm pe punte.

Tîrgul adormise. Dormeau și cherhanalele și celelalte căsuțe de la malul apei. O liniște desăvîrșită plutea peste toate, și luna lucea în toată strălucirea ei. Marea se mișca ritmic în larguri, și din cînd în cînd o dungă argintie, cu luciri de mii de zale, se iveau, creștea în zare, sub focul lunii. O înfiorare, un freamăt melodios venea ca-n vis de-acolo; părea zgomotul pe care-l auzim cînd ne lipim urechea de o uriașă scoică.

Stăturăm mult așa, fără cuvinte, sorbind răsufierea curată a mării; și lumina era așa de puternică și marea o simțeam așa de largă, așa de vie înaintea noastră... Sînt așa nopți, cînd îți pare grozav de rău că vei muri.

A doua zi se deșteptă ca totdeauna vîntul care vine de pe aria apelor. Marea își schimbase fața și se zbătea în depărtări.

Cercetarăm la malul Dunărei cherhanaua frumoasă a lui domnu Alexe, fost vagmistru în oștirea noastră; privii un timp la pescarii care veneau cu vînatul nopții, moruni, nisetri și cegă; stătui de față la pregătirea icrelor negre; văzui ieșind de acolo și pe domnu Iani Milano, stăpînitorul de odinioară al Buhazului. Era un moșneag cu privirile șirete încă, dar avea pe față ceva neguros și trist ca orice mărire decăzută. Prietinel și călăuza noastră zîmbea cu oarecare răutate privind în urma lui. După aceea pornirăm să vizităm tîrgul.

Gazda noastră nu ne vorbise nimic despre Sfîntul Gheorghe. Ne lăsase să vedem noi singuri lucruri foarte interesante.

Pornind de la malul Dunărei, cincizeci de metri merserăm destul de bine; începeam să privim în

dreapta și în stînga la casele sărăcăcioase și la cafelele pescărești. Apoi deodată începurăm a călca printr-un năsip fin. Casele, cei cîțiva pomi sărăcăcioși, aveau un aer de bătrîneță, sub ninsoarea cenușie.

Mai departe năsipul sporea. Picioarele ni se scufundau, mergeam cu anevoie. Și, lucru ciudat, nu vedeam pe nimeni pe ulițele goale.

— Acesta-i năsipul dunelor, zise prietinel nostru; îl aduce, îl ninge vîntul necontenit.

Năsipul sporea, acuma începea a crește în troiene. Ici se ridicase pînă la jumătatea unui zaplaz, dincolo clădise nămete în coasta unei case. Primăria, pustie, era împresurată de pretutindeni, și ograda ei era cucerită cu desăvîrșire: un munișor de năsip se înălța pînă la streșina zaplazului.

Apoi casele se răriră, valurile de năsip se deschiseră cătră zarea dreaptă. Acolo creșteau coroane argintii de spumă, fierbeau și mugeau valuri neliniștite.

Mergeam încet prin lumină. Puținele plantații de sălcii și de salcîmi care fuseseră puse împotriva năvalei dunelor erau cucerite și încălecate aproape de năsipul sărat. În juru-ne sărăcie de verdeață ca într-un pustiu. Ici-colo o tufă de iarbă tare ca sîrma, un fel de alfa marocană, din care rușii de pe aici își împletesc pălării. Sălciile anemice, schilave, nu afundă rădăcini în pămînt ci dau drumul, la suprafața năsipului, la vițe lungi de zeci de metri, care așteaptă cu perișori nenumărați ploaia binefăcătoare a cerului. Într-un loc găsim o tufă de lucernă. Apoi deodată, cu mirare, dăm peste un fir viguros de sulcină înflorit albastru, o arătare veselă, o amintire a altor țarmuri în acest pustiu.

Suim un val mare de năsip; la poalele lui un leș de cal nu putrezește; învălit pe jumătate de năsipul

sărat, se preface în mumie. De sus privim marea care-și desfășură talazurile în luptă, îi auzim zgomotul măreț, nedomolit. Și deodată, întorcându-ne privirile, vedem așezarea mizerabilă a oamenilor, aproape pustie. Vânturile îi duc în fiecare zi tot mai mult năsip, dunele înaintează pe zi ce merge tot mai mult. Ici-colo parcă se ridică morminte cenușii. Peste puțin, tot orășelul va fi un cimitir, așezările trecătoare ale oamenilor vor fi îngropate în năsip, iar oamenii își vor strămuta în altă parte penații...

Plutea peste zvonul mării o lumină strălucitoare, și din pricina asta mormintele de la Sfântul Gheorghe păreau și mai triste...